

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGT OG STAVN

nr. 3   august   1986

S L Æ G T O G S T A V N

ISSN 0107 - 539x

udgives af
SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

Formand: Jørgen Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - (02) 97 01 71

Kasserer: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - (01) 32 79 13

Ansvarshavende
redaktør: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - (01) 32 79 13

Øvrige redak-
tionsmedlemmer: Bjørn Sommer
Åboulevarden 14, 2200 N - (01) 35 23 89

Pia Bondeasson
Nordre Røsevej 1, 2300 S - (01) 58 38 78

Grethe Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - (02) 97 01 71

Tryk: Reproset, København

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer.

Bladet udsendes 4 gange om året - sidst i februar, begyndelsen af maj, midt i august samt midt i december. Hvis De ikke har fået bladet omkring disse terminer, bedes De rette henvendelse til Deres lokale postkontor.

Dead-line for indsendelse af artikler er 20. januar, 20. april, 20. juli samt 20. november.

For enkelte numre er prisen kr 10 eller i årsabonnement kr 40 (4 numre pr årgang), der kan indbetales på foreningens girokonto nr 2 20 86 28.

Indlæg sendes til: St. Kongensgade 89, 2., 1264 K

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.

*****

R E D A K T Ø R S K I F T E

På et bestyrelsesmøde i juni 1986 har en enig bestyrelse besluttet, at vi vil have større indflydelse på trykning og udsendelse m.v. af SLÆGT og STAVN, og af denne grund besluttede vi, at redaktøren skal være medlem af bestyrelsen.

Bestyrelsen har rettet en tak til Pia Bondeasson for det store arbejde, som hun har gjort for SLÆGT og STAVN og har anmodet hende om at

forblive i redaktionsudvalget også i dets nye form.

Lone Wredstrøm har lovet bestyrelsen, at hun vil påtage sig opgaven som ansvarshavende redaktør.

Jeg vil på den øvrige bestyrelses vegne sige hende tak for, at hun har erklæret sig villig til at påtage sig denne opgave.

Jørgen Aasberg

*****

Redaktionen har modtaget nedenstående

NY UNDERVISNINGSMULIGHED FOR SLÆGTSFORSKERE

Som noget helt nyt forsøger FOF, København-Frederiksberg, i den kommende sæson at starte en slægtshistorisk studiegruppe.

Tanken er, at slægtsforskere med nogle års erfaring skal kunne mødes én gang om ugen (torsdage kl. 19.00-21.35) med start den 9. oktober 1986, i alt 66 timer, for under frie rammer at arbejde videre med udvalgte problemer, personkredse og lignende. Materialet kan være deltagerenes eget eller noget man i fællesskab enes om at arbejde videre med.

Der stilles fast lokale til rådighed for gruppen, og arbejdsmaterialer, mikrolæseapparat, etc., kan opbevares aflåst fra gang til gang.

I arbejdet indgår lærerbistand i alt 30 timer, fordelt efter aftale med deltagerne, men der bliver ikke tale om undervisning i traditionel forstand.

Arbejdsformen skulle muliggøre, at der bliver tid til at fordybe sig i netop det, deltagerne finder spændende og givende.

Det er op til deltagerne at bestemme, om arbejdet skal resultere i mere konkrete resultater, f.eks. en mindre udstilling, en artikel i et relevant tidsskrift eller lignende.

Prisen bliver 350 kr. (særpris for pensionister m.fl. 250 kr.).

Yderligere oplysninger og specialbrochure kan fås ved henvendelse til læreren, Erik Kann, tlf. (01) 75 28 24 til FOF, tlf. (01) 11 19 80 fra den 1. august 1986.

Erik Kann

**SAMMENSLUTNINGEN AF SLÆTSHISTORISKE FORENINGER - SSF - afholdt ordi-
nær generalforsamling (Årsmøde) i Fredericia den 19. april 1986.**

Formanden, S. E. Sørensen, Aarhus, sagde bl.a. i sin beretning, at SSF har tilsluttet 22 af de eksisterende 26 slæthistoriske foreninger.

Der er startet en ny forening - KARTOFFELTYSKERNE PÅ ALHEDEN - medlemmerne er efterkommere af de tyskere, som indvandrede i årene 1759-64 for at opdyrke den jyske hede.

Foreningen afholder SLÆGTSTRÆF, arrangerer BUSTURE til de egne, hvorfra udvandringen udgik, samt SAMLER/FORMIDLER oplysninger om disse slægter.

BÅRING-kurset 1986 afholdes i dagene 10.-12. oktober med følgende titel: FORFÆDRE I HVERDAG OG FEST.

Formanden nævnte det SLÆGTSPORSKERTRÆF, som Viborg foreningen netop havde afviklet på Hald Hovedgård med over 100 deltagere. Han udtalte, at vi roligt kan glæde os til 1988, hvor Aalborg foreningen står for et lignende træf.

SSF har rettet henvendelse til Landsarkiverne i Viborg og Aabenraa med anmodning om, at disse arkiver også gik over til at vedlægge et girokort og ikke bruge postoprævning ved forsendelse af kopier. Henvendelsen har fået en meget positiv behandling begge steder, idet Aabenraa er gået over til denne afregningsform, og det samme bliver formentlig tilfældet i Viborg, når man har fået indført et nyt regnskabssystem.

Formanden opfordrede til, at alle overholder betalingsfristen, så vi ikke mister den store fordel, som girokortet er for den enkelte bruger.

SSF har nedsat et udvalg, som skal komme med udkast til en folder/vejledning om slægtsforskning. Den bliver formentlig på 8 sider med følgende titel: SLÆGTSPORSKNING - kend dine rødder.

Af indholdet kan nævnes: Noget om slægtsforskning gennem tiderne - Hvordan begynder man - "Fagudtryk" - Gotiske alfabeter - Opstilling af Ane- og efterslægtstavler - Lidt om arkivvæsenet, adresser m v.

SSF og Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie er gået sammen om at undersøge mulighederne for en nykopiering af kirkebogsfilmene.

Følgende, der var på valg til bestyrelse, blev alle genvalgt:
Ingvar Musaeus, Viborg - Jørgen Østergaard, Herning - Jytte Skaaning,
Odense og Jørgen Aasberg, København.

Jan Hyllested, redaktør af HVEM FORSKER HVAD, fortalte, at der er
783 abonnenter, og at man regner med, at der udsendes ca. 1750 eksem-
plarer i år. Der vil blive indført ny afleveringsfrist for bestil-
lingsedler, idet man rykker fristen frem til 1. maj fra den nuværende
1. juni.

Musaeus, Viborg, der udfærdiger SSF's litteraturlister, forklarede,
at han har ide om at udsende akkumuleret bogliste - dækkende 5 år, så-
ledes at der ikke udsendes selvstændig liste for 1985 - vil indgå i
akkumuleret liste for årene 1980-1985. Det er hans tanke, at udsende
årlige lister 1986-1989 og derefter atter en akkumuleret liste for
årene 1986-1990.

S. E. Sørensen nævnte, at der var kommet en henvendelse fra Austra-
lien med en slags - Hvem forsker hvad:

GENEALOGICAL RESEARCH DIRECTORY
national og international
1986
guide to Genealogical Societies

indeholdende ca. 6.000 personers forskningsoversigter og koster 115
svenske kroner.

Judith Sørensen, Grindsted, nævnte et par publikationer, som inde-
holder en meget lang række personnavne:

Filskov sogns Skole- og gårdhistorie   kr. 120,-
Venstre, Grindsteskredsen 100 år 1885-1985   kr. 60,-

Musaeus, Viborg, nævnte, at man stadig havde nogle eksemplarer af
forskningsoversigten fra Viborg-træffet, pris kr. 45,-

Jytte Skaaning, Odense, fortalte, at hun var ansat som projektleder
ved et projekt om INDRE MISSIONS HISTORIE - drejer sig om indsamling
og registrering af materiale. Hun opfordrede alle til at bidrage til
indsamlingen - hun vil meget gerne høre fra folk, der er vidende om,
at der ligger materiale om Indre Mission, levnedbeskrivelser og lign.

Næste årsmøde afholdes i Fredericia LØRDAG den 25. april 1987.

Ved et efterfølgende bestyrelsesmøde konstituerede bestyrelsen sig atter med:

S. E. Sørensen, Aarhus, som formand
Bent Askjær, Kolding, som kasserer og
Jørgen Aasberg, København, sekretær.

Jørgen Aasberg

*****

TIL SALG

FØR OG NU

Det dejlige tidsskrift fra 1915-23 af Zachariae - indbundet - og med masser af foto fra det gamle København sælges.

Kaj Kuglebjerg Fischer
(01) 85 40 97

*****

FÆLLESREJSE til kursus på BÅRING HØJSKOLE

Afrejse fredag den 10. oktober 1986

afgang Københavns Hovedbanegård kl. 12.00 præcis med Intercitytog
ankomst Middelfart station kl. 15.26 herfra bus i.h.t. udsendt
program.

Hjemrejse søndag den 12. oktober fra Båring iflg. program kl. 15.50

afgang Middelfart station kl. 16.41 med Intercitytog
ankomst Københavns Hovedbanegård kl. 20.15

Pris for rejse med tog tur/retur incl. pladsbillet bliver pr. person
kr. 185,- ved tilmelding af mindst 20 personer.

Ved tilmelding af mindst 25 personer bliver prisen pr. person
kr. 180,-

Er man interesseret i denne fællesrejse, bedes beløbet kr. 185,-
pr. person fremsent til Inger Lerche
Havretoften 3
2800 Lyngby - på postgirokonto 5 06 91 81
snarest muligt efter tilmelding til kurset.

Skulle beløbet være for højt, tilbagebetales differencen under rej-
sen.

Evt. oplysninger på tlf. 02 87 83 08 efter 20. august.

*****

Rettelse til sidste nr. af SLÆGT og STAVN - side 23 forinden:

Noter: Alle steder, hvor der står GØTTING - punkt 1 - 3 - 4 skal der
stå G Ø T T I G

Inger Lerche

*****

FORÅRSUDFLUGTEN 1986

36 forventningsfulde deltagere var mødt op ved Valby station den 24. maj kl. 8.00, hvor vi startede med at vente på bussen - chaufføren havde sovet over sig, men kl. 8.25 gik starten ad motorvejen mod Næstved.

Det begyndte at regne under kørslen, og det skulle vise sig, at det blev dagsregn - Men vi var nogenlunde forberedt på det - Alle mødte regnen med den rette vikingeånd - INGEN sure miner.

Ved ankomsten til Næstved blev vi modtaget af vores guide, der på myndig måde førte os rundt til og fortalte udførligt om forskellige gamle huse i bymidten, ligesom vi var på besøg i Sct. Mortens Kirke, hvor der var gjort klar til begravelse.

Tilbage til bussen og videre til Herlufholms Kirke, hvor guiden fortalte træk af Herlufholms historie - Hvordan Herluf Trolle og Birgitte Gøye oprettede det Herlufholm, som vi kender i dag.

Guiden fortalte en masse om kirken og dens indretning samt om de gravmæler m.m., der er sat over medlemmer af familien Trolle og Gøye.

Så gik turen til Gaunø, hvor vi straks gik ind i Klosterkirken - her kunne guiden fortælle om sørøverborg, værn mod Venderne og videre om Klostertiden, Reformationen, Kongeeje og videre til rigsadmiral Niels Trolle.

Da de svenske landsdele gik tabt, ønskede Niels Trolles enke, Helle Rosenkrantz, at komme hjem til Sverige, hvorfor hun mageskiftede med Knud Thott, der havde et skånsk gods og ønskede at komme hjem til Danmark.

Vi blev ført frem til i dag, hvor der er blomsterløgpark - ca. 500.000 løgvækster - en stor del blomstrede ved vores besøg. Da vi havde hørt om Gaunø's historie, gik vi i samlet flok til maleriudstillingen og de gæsteværelser, der er åbne for offentligheden.

Guiden kunne fortælle mange baggrundshistorier om en stor del af de udstillede malerier og de genstande, som var i gæsteværelserne, samt historier om de personer, der har overnattet der.

Jeg har tidligere været på Gaunø, men fik meget mere ud af denne tur på grund af guidens store viden og lyst til at delagtiggøre os i den.

Vi sluttede vores Gaunøophold med en tur rundt i parken - stadig regn, men den bedste måde at se blomster på - flotte, samlede blomsterhoveder - og ikke helt udfladede, som når det er solskin.

Tilbage i bussen - stadig ingen sure miner - for at køre til "Borgmestergården", hvor vi indtog vores varme mad: Bøf med kartofler og surt samt jordbærgrød.

Turen gik videre til Blaabæks Møller - Vind- og vandmølle - Sidstnævnte blev vist frem af sin stolte ejer, Holger Nielsen, der fortalte om baggrunden for sine møller, samt de anstrengelser der blev gjort for at bevare en række møller landet over.

Til slut blev vandmøllens 2 store overfaldshjul sat i gang - et fantastisk syn.

Videre med bussen til Karise kirke, hvor Asger Munkegaard fortalte kirkens mærkelige historie og om det ganske særlige gravkapel, som er bygget i tilknytning til kirken i 1769 - Her står bl.a. A. G. Moltkes sarkofag og hans 2 hustruer, Christina Brüggmann og Sophie Rabens sarkofager.

Så var turens udflugtsmål besøgt, og vi trængte til kaffe/the, hvorfor vi entrede bussen og kørte til Hårlev kro, hvor vi indtog varme drikke med kringle og chokolade.

Kroen var måske ikke den mest hyggelige, men kaffen var varm, og der var rigeligt af den.

Det var atter tid til at gå til bussen, og vi satte næsen i retning mod Valby station, hvor vi hurtigt blev spredt for alle vinde - hvornår kører toget/bussen?

Vi var vist alle mætte af gode oplevelser og med lyst til at tage med på forårsturen 1987 - VEL MØDT - og tak for denne gang.

Jørgen Aasberg

*****

OVERBENNING I VIBORG

2 værelser - enkelt eller dobbelt - thekøkken.

10 - 12 min. gang fra LA, Nørrejylland.

Anton Blaabjerg
Fredenagade 38
8800 Viborg
tlf. 06 - 61 04 36

HVOR DIGTEREN CHRISTIAN WINTHER HENTEDE INSPIRATION TIL "BJORTENS FLUGT"

Møller Holger Nielsen beretter om de sjældne og eneståede smukke møller.

Midt i centrum af Gjøngernes gamle domæne kan vi endnu i dag finde et område, hvor tiden faktisk har stået stille gennem et par århundreder. Stedet er nærmere betegnet Blaabæk Møller, et par kilometer syd for stationsbyen Fakse på Sjælland.

Oprindeligt bestod Blaabæk Møller kun af en vandmølle, der fik sit vand fra Fakse Aa, men da der ikke altid var vand nok, men en masse at male, besluttede den daværende møller Schøler, at opføre en vindmølle som hjælpkraft på bakken nord for vandmøllen. Dette skete i året 1828.

Når man kommer ad landevejen fra Fakse, opdager man først denne lille rest af fortid, når man næsten er forbi. Det eneste, der afsløres fra landevejen, er et par møllevinger, der rager op

over trækroneerne; dette er Blaabæk vindmølle, der på sin egen majestætiske måde gør opmærksom på sin eksistens. Det er absolut værd at kigge indenfor: Man følger landevejen, vejskilt: Blaabæk. Til højre gennem to prægtige lindetræer, der danner portal for hele dette sceneri. Her mellem disse to træer, der står på hver sin side af vejen, har man udsigt over en hel lille verden for sig. Kun knap hundrede meter borte fra alfavej, borte fra al larm og støj, hvor man i dag farer afsted uden egentlig at tænke over, at her ligger en af grundstenene til vor tids industri.

Her ånder alt fred og idyl. Til venstre har vi vindmøllen, et prægtigt bygningsværk, der har omdannet den blide sommerbrise, der kommer strygende ind over

landet ude fra Østersøen, til gavn for os mennesker. Syd herfor nede i en dal ligger vandmøllen med sin sivkransede mølledam. Her svømmer andemor stolt omkring med et kuld nye møllinger, der har set dagens lys i den enormt store sivskov langs bredden. Møllebygningen, der spejler sig i mølledammen, er smukt hvidkalket, og bindingsværket lader sig lige ane under det tykke lag kalk, der er påført væggen gennem de sidste halvandethundrede år. Stråtaget er let tilgroet med allehånde slags mos og lav, her og der blomstrer en lille gul aurikel, som bierne af og til aflægger et besøg under deres tur tilbage til staden nede bagest i den gamle vidunderlige møllehave.

Holger Nielsen fortæller videre: Kunne man skrue tiden tilbage, ville vi her finde et samlingspunkt for oplandets bønder gennem næsten 500 år. Her er generation efter generation kommet agende med deres korn, der skulle males. Her har møllens store vandhjul drejet sig under vægten af vandet, der kom fossende gennem den smalle slideke fra mølledammen. Det har været en oplevelse at komme til møllen, og som god skik var, blev enhver, der kom med korn til maling, beværtet

efter bedste traditionelle mønster, et par stykker mad og en pøgl brændevin, alt af det bedste huset formåede. Denne traktering foregik inde i møllestuen, et lokale, som støder lige op til mølleriet. Her har man siddet og udvekslet nyheder og erfaringer, alt imens mølleren og hans svende har haft travlt med at omdanne bøndernes korn til mel. Her i mølleriet har været en egen atmosfære, her har melstøvet hængt i luften, møllens store kværne har med stor grådighed slugt kornet i en melodisk rumlen, og gennem gulvet har man kunnet fornemme vandets brusen ind over de store møllehjul. Altsammen ting, der er med til at gøre et møllebesøg spændende og indholderigt.

Om digteren Christian Winthers indspiration til "Hjortens flugt" fortæller Holger Nielsen:

Forfatteren Christian Winther har også indskrevet sit navn i Blaabæk Møllens historie. Her på møllegården skulle han på et af sine talrige besøg have hentet inspiration til sit store værk "Hjortens flugt". Om Christian Winthers forbindelse med Blaabæk Mølle fortælles det, at han på rejser ned til sin mor, som på dette tidspunkt havde indgået sit andet ægteskab med biskop Rasmus

Møller og bosat sig på Lolland, altid havde bragt ham over Blaabæk. Der menes at have været noget slægtskab mellem Christian Winther og de daværende møllerfolk, men på hvilken måde har det ikke været mig muligt at opspore, men at stedet har haft en meget stor stjerne hos forfatteren, er over al tvivl.

Kunstmaleren Peter Mønsted har ligesom Christian Winther gjort sit til at udødeliggøre Blaabæk Møller. Hans maleri "I møllergården" findes efterhånden i talrige reproduktioner, men det er kun af de færreste kendt, at Blaabæk Møller her har været hans motiv. Det færdige maleri kom på Charlottenborg, hvor dronning Alexandrine begejstredes for motivet og erhvervede det til Amalimborg, hvor det endnu hænger.

Den moderne industri i svøb.

Det er en ofte gentaget misforståelse, at den industrielle revolution begyndte med dampkraftens nyttiggørelse i det 18. århundrede og fortsatte med elektriciteten i det 19. og 20. århundrede. Dette er langt fra hele sandheden: Selv dampmaskinen måtte have en industriel baggrund. Man smeder ikke stål eller udborer cylindre i støbejern med håndkraft.

Helt tilbage til vor tidsregnings begyndelse har man nyttiggjort vand- og vindkraften, og i det 18. århundrede var der en højt udviklet og særdeles effektiv industri baseret på disse kraftkilder. Først omkring år 1800 formåede dampen økonomisk at balancere med vandkraften i Storbritannien, men bygningen af vand- og vindmøller fortsatte længe efter, ikke blot i industrielt mere tilbagestående lande, men også i Storbritannien selv.

Allerede Vetruvius beskriver i år 25 en anordning, der muliggør, at kværnen passer sig selv, og i 1790-erne installerer Oliver Evans sin første fuldautomatiske melmølle i Philadelphia: Den moderne industri i svøb.

Danmark har helt op til vor tid været et landbrugsland, hvorfor det i særlig grad var kornmøllerne, der kom til at præge landskabet. Vindmøllen knejsede på sin bakketop, medens vandmøllen lå gemt i ådalen. Af de engang 7000-8000 møller var der i 1950 kun 200-300 tilbage. Derfor nedsatte nationalmuseet et udvalg, hvis opgave skulle være at søge et repræsentativt udsnit bevaret af denne vor tidligere industri.

*****

Redaktionen har modtaget denne boganmeldelse

INTERESSANT NY GENEALOGISK/HISTORISK BOG.

Det er ikke ofte, der udgives større personalhistoriske bøger om en enkelt slægt, men nu har forfatteren Svend Aage Mørkvig skrevet en bog: **MECHLENBURG - PATRICIERSLÆGT GENNEM 500 ÅR** - en genealogisk/historisk beretning på 190 side + 10 store plancher til illustration af slægtens enkelte linier og grene.

Bogen tager sit udgangspunkt i det tidligere danske hertugdømme Sleavig, hvor slægten over en 225-årig periode fra 1452 til 1675 havde 11 borgmestre. To borgmestersønner og en borgmesterenke rejste omkring 1600 til Norge og blev grundlæggere af 3 norske linier, indgiftet i fornemme norske slægter, der kan føres direkte tilbage til kong Haakon Haakonsson (1204-1267). En ridderlig ane var således en af de rigsråder, der i 1397 underskrev Kalmarunionen på dronning Margrethe I's vegne.

I slægten støder vi - både i Danmark og i Norge - på et væld af prominente personer, indgiftet i fornemme familier, og de fleste var kongens højt betroede embedsmænd i civil- eller militæretaten. Der er faktisk ikke den krig i de sidste 500 år, hvor der ikke var slægtsmedlemmer blandt officererne, nogle kæmpede sammen med Tordenskjold og Ivar Huitfeldt.

En Mechlenburger blev adlet af Christian V i 1679, og en anden fik sit adelskøld gennem deltagelse i det af Christian V oprettede kongelige, ridderlige academi, men herudover benyttede ca. 15 slægtsmedlemmer våben og segl.

Når det overhovedet har været muligt at skrive en så omfattende bog, skyldes det, at en række slægtsmedlemmer gennem mere end 50 år har forsket i slægtens historie og bl.a. har samlet 580 kartotekarkort om slægtsmedlemmer, der levede i 15. til 19. århundrede, hvert kort forsynet med kildeangivelser.

Bogen, der er forsynet med talrige illustrationer og med både stikordsregister og litteraturfortegnelse, trykkes kun i 200 nummererede eksemplarer, hvoraf de ca. 150 var forudbestilt af slægtsmedlemmer. Bogen koster i hæftet udgave kr. 450,- og indbundet kr. 650,-

Forfatterens eget forlag
Grønsevej 13, 2820 Gentofte
01) 56 16 01

ALBERT SADOLIN WESENBERG

Kong Fredrik VI døde 3.12.1839, og det følgende år blev Christian VIII kronet og salvet. For at festligholde disse begivenheder opfordrede Københavns universitet forskere til at indsende afhandlinger, der kunne berettige til erhvervelsen af doktor-, licentiat- eller magistergrader.

Albert Sadolin Wesenberg deltog og fik 1.7.1840 magistergraden.

I universitetets festskrift: Oehlenschläger, A.: Mindedigt over kong Frederik VI (37,-225 fol.) findes autobiografier af alle, der havde erhvervet grader.

Her følger Albert Sadolins skildring af hans første 36 år:

Jeg *Albert Sadolin Wesenberg* er født den 19de Marts 1804 i Mariager. Mine Forældre vare *Ernst Bugislow Wesenberg*, paa den Tid Landinspecteur, og *Albertine Sadolin*. I mit 3^{die} Aar tog, da jeg havde 7 Sødakende, min Bedstefader, Provst *Sadolin*, Præst i Østertørslev, mig til sig, og bibragte mig med den kjærligste Omhu selv de første Elementarkundskaber, idet han tidlig vakte hos mig Læse- og Lærelyst; men da jeg var 7 Aar gammel, døde han. Af min Fader, som da var flyttet til Viborg, blev jeg sat i Byens Borger- og Almue-skole, hvor der foruden Læsning, Regning og Skrivning kun gaves den første Underviisning i Religion. 10½ Aar gammel, blev jeg optagen i Viborg Cathedralskoles nederste Classe, hvor jeg snart ved min Flid i den Grad erhvervede mig mine Læreres Yndest og Kjærlighed, at jeg strax erholdt fri Underviisning og Stipendier. Vel forberedt af dygtige og nidkjære Lærere, blev jeg 18½ Aar gammel i Aaret 1822 af Rector *Hasselbalch* dimitteret til Universitetet, hvor jeg i dette og det følgende Aar med Udmærkelse bestod de to første Examina. Efterat have valgt Philologien til mit Embedastudium forlod jeg i Foraaret 1824 Kjøbenhavn og vendte tilbage til min dengang som Amtsforvalter i Aalborg ansatte Fader, i hvis Huus jeg tilbragte to Aar, dels fordi hans store Families Forsørgelse (vi vare ti Børn, af hvilke en yngre Broder samme Aar blev Student og to andre frekventerede Aalborg Cathedral-skole) ikke vel tillod ham paa samme Tid at underholde to Sønner ved Universitetet, dels fordi jeg indbildte mig, at jeg der paa egen Haand kunde lægge den første Grundvold til mine Studier. Da jeg ved Universitetet ikke havde hørt nogen indledende Forelæsning over Philologien og ikke kjendte de bedste Hjælpemidler til dens rette Studium, end sige var forsynot dermed, var det meste af de to Aar, jeg saaledes paa egen Haand studerede, spildt. I Foraaret 1826 kom jeg atter til Hovedstaden, hvor jeg hørte Professor *Petersens* Forelæsninger over Kunstmythologien og *Madrigs* over den 1ste Bog af Ciceros Skrift de Fin. Bon. et Mal. Allerøde i Efteraaret

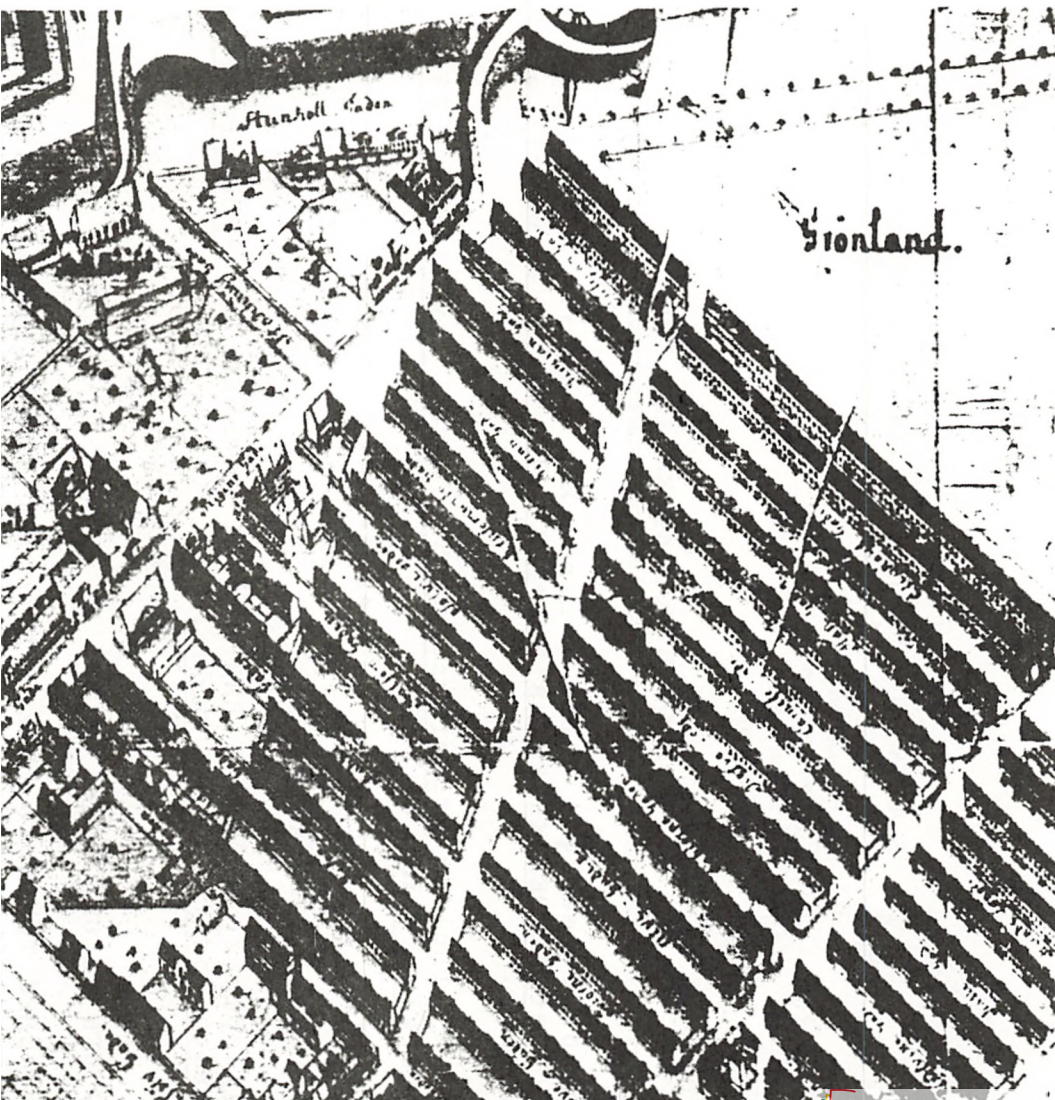
1827, da jeg knap havde lagt den første *egentlige* Grundvold til mine philologiske Studier, nüdte saavel andre Omstændigheder, som især mit ved alt for stor Anstrængelse svækkede Helbred mig til at lade mig ansætte som Adjunct ved Viborg Cathedralskole. Der gjenvandt jeg, i en renere Luft og under en behagelig Afveksling af Skoleforretninger, Studier og selskabelige Fornøielser, snart de tabte Kræfter; men jeg bedrog mig i det Haab, hvori jeg havde søgt denne Ansættelse, i ikke ret mange Aar der at kunne fuldende mit philologiske Cursus. Da jeg daglig havde 5, tildeels meget trættende, Timers Underviisning (i Latin og Græsk i Skolens 2 nederste Classer, i Mathematik i den överste), og da jeg saavne Universitetslærernes stadige Veiledning og Hovedstadens Bibliotheker, og selv kun efterhaanden kunde anskaffe mig de allernödvendigste Böger, medtog den første Læsning af de befalede græske og latinske Forfattere flere Aar, saa meget mere som Lyst til Grundighed henrev mig til at gaae alt for dybt ind i den grammatiske og critiske Detail. Jeg indsaae nu, at der til at erhverve *systematisk* Kundskab i Philologiens Hjælpevidenskaber og de for Ex. Philolog. lovbesteunte Bidiscipliner og til en Repetition af det hele Cursus for mig vilde medgaae endnu ikke faa Aar; alt som min Alder rykkede frem, tiltog Lysten til et friere Studium: jeg opgav derfor Haabet om at naae det foresatte Maal, og henvendte mig næsten ganske til et specielt Studium af latinske Forfattere, især Cicero, til hvis grammatisk-critiske Behandling jeg havde et nogenlunde tilstrækkeligt Apparat og den fortrinligste Veiledning i Professor *Madoigs* mange og fortræffelige Skrifter. Dette Studium, den huuslige Lykke, jeg nyder i et kjærligt Ægteskab (jeg giftede mig i Efteraaret 1828 med *Susanne Achton*, som har skjenket mig 4 Børn, hvoraf de 3 leve), mine usorglemmelige; nu afdøde, Forældres og mine Sødakendes Kjærlighed, de Venkaber, jeg har erlivervet mig, fremfor alle Prof. *Madoigs*, have hidtil gjort mig tilfreds med den underordnede Stilling og de indskrænkede Kaar, der faldt i en Adjuncts Lod. I det Haab, paa en eller anden Maade derved at kunne befordre mine Kaars Forbedring, er det, at jeg, fölgende den i Anledning af den høie Salvings- og Kroningsfest udatodte almindelige Indbydelse, har for Magistergraden forfattet og den 1ste Juli d. A. offentlig forsvaret *Emendationes M. Tullii Ciceronis Epistolarum*. Tidligere har jeg, foruden et Par philologiske Reconsioner i Mdsk. f. Litt. og i Prof. *Petersens* Tdsk. for Litt. og Kritik og en med nogle Forandringer og Tillæg foretagen Oversættelse af *A. Grotefends lat. Elementarlog* (Viborg, 1833, anmeldt i Mdsk. f. Litt. 1837), skrevet:

Adnotationum in Ciceronis Tusculanas Disputationes Spec. I. Viburgi, 1830.
Kritiske Bemærkninger til M. Tullius Ciceros Tale for M. Caelius. Viborg, 1836.

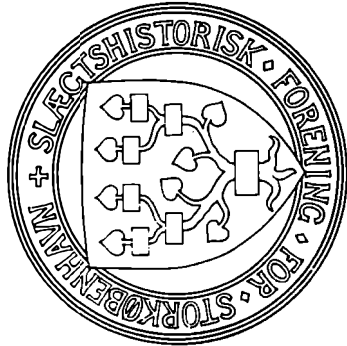

Christian IV's Nyboder

JØRGEN H. BARFOD

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

- Formanden
- Næstformanden
- Sekretæren
- Kassereren

PROGRAM FOR EFTERÅRET 1986

=====

Foreningens foredrag i dette efterår kan desværre ikke ligge på en fast ugedag, idet FREDERIKSBERG BIBLIOTEK ikke var i stand til at imødekomme vores ønsker.

Alle møder afholdes Frederiksberg bibliotek, Solbjergvej 25, 2000 F. de
pgl. dage kl. 19.30.

*****

TORSDAG DEN 11. SEPTEMBER.

Museumsinspektør JØRGEN H BARFOD vil fortælle om Nyboder fra Christian
V's første Boder og op i tiden.

*****

TORSDAG DEN 9. OKTOBER.

Arkivar JEPPE TØNSBERG, Lokalhistorisk arkiv, Lyngby, fortæller om arki-

ONSDAG DEN 12. NOVEMBER.

Museumsinspektør HANNE FRØSIG DALGAARD, Nationalmuseets afd. i Brede, vil fortløbe om Brudekistens indhold og hvordan det blev tilvejebragt. Man er velkommen til at tage gamle dragter eller lignende med, hvorefter foredragsholderen vil søge at fortælle om det.

*****

ONSDAG DEN 10. DECEMBER.

Arkivsekretær FINN ANDERSEN, Landsarkiv, København, holder foredraget Hvor fra - hvor hen? Enhver kender fænomenet, at en ane pludselig er væk eller dukker op et uventet sted. Finn Andersen vil søge at vise nye veje til at finde vore aner gennem registrering af den indenlandske rejsende i 17-1800-tallet, især første del af det 18. årh., hvor der folketællingsmæssigt er et stort hul.

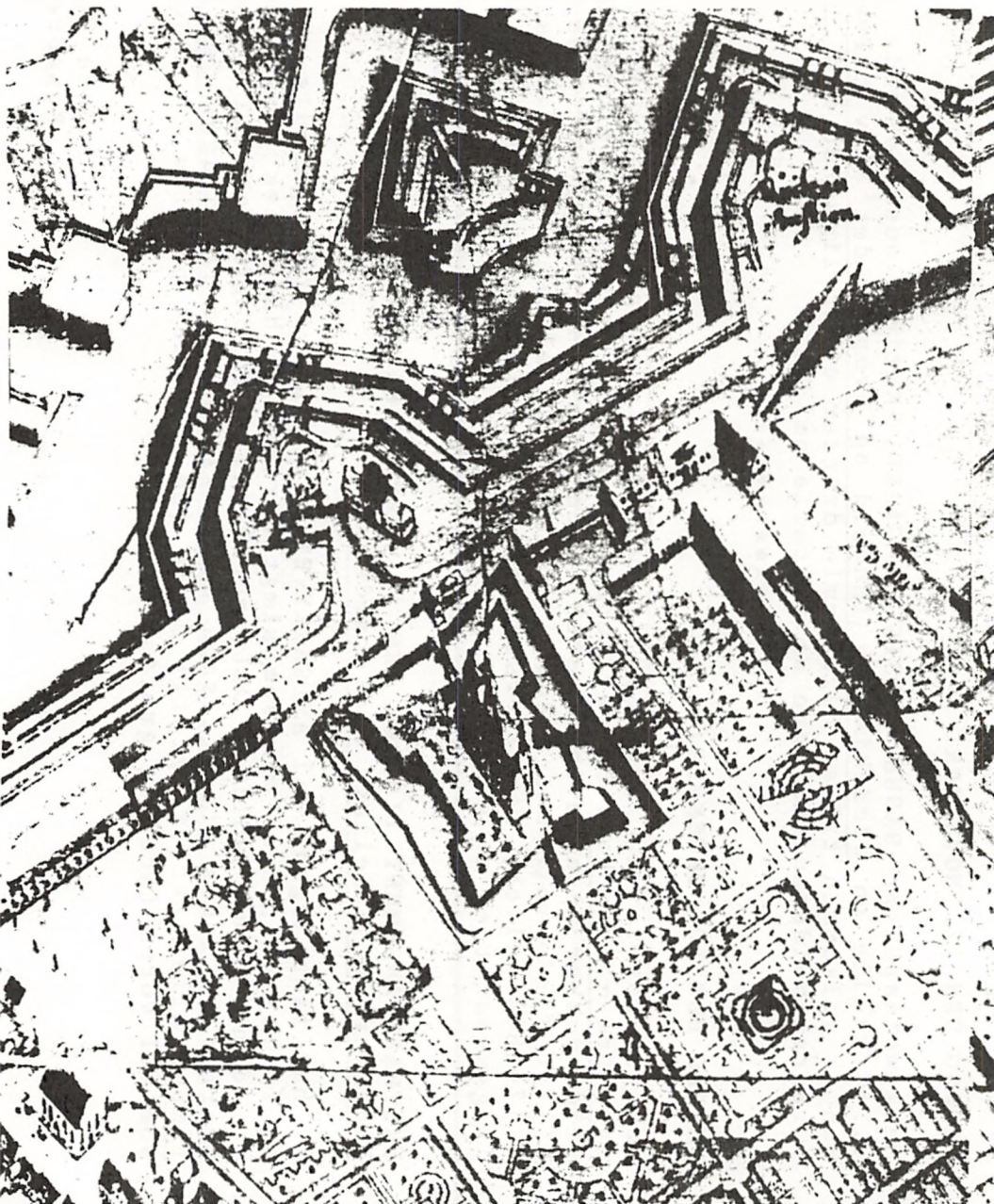
*****

EKSTRAARRANGEMENT TIRSDAG DEN 16. SEPTEMBER KL. 19.30. Universitetsbibliotekets 1. afdeling, Fiolstræde 1.

Vi har fået adgang til AVISARKIVET. Her vil vi få sagkyndig rundvisning og få fortalt, hvad man som slægtsforsker og historisk interesseret kan få ud af denne samling. Deltagerantallet er begrænset til 40 personer, hvorfor De bedes give tilsagn til kasserer ved foredraget den 11. september eller skriftligt til samme (se adressen på side 2). Adgangen er som til vores foredrag gratis.

Lone Wredstrøm
Kasserer

overkonduktør Christian Geddes' eleverede kort over København 1760–61. Københavns Bymuseum.

Observationes Criticae in M. Tullii Ciceronis pro P. Sestio Orationem.
Viburgi, 1837 (anmeldt af Prof. Wunder i *Zimmermanns: Zeitschrift*
f. d. Alterthumswissenschaft),
og efter en venskabelig Opfordring af Prof. Madsig leveret nogle Bidrag til hans
Udgave af *Ciceronis Libri V de Finibus Bonorum et Malorum*.

Supplerende oplysninger til selvbiografien.

I juni 1804 flyttede familien Wesenberg til Viborg, ved hvis matrikulering faren arbejdede i 1805 og 1806.

6.2.1821 blev han amtsforvalter i Ålborg, hvor de så slog sig ned.

Albert Sadolin Wesenbergs morfars hed Albert Sadolin (1736-1810). Han var præst i Hinge og Vinderslev sogne, Lysgård herred, Viborg amt 1761-1790 og i Østertørslev sogn, Gjerlev herred, Randers amt 1790-1810. I hans barndomshjem i Viborg voksede 17 børn op, og selv havde han med sin hustru, Marie Kirstine Ravn, der endnu levede 1801, 7 sønner og 5 døtre. Deres 9. barn var Albertine Marie Kirstine Sadolin (1773-1833). Hun blev gift med Ernst Bugislaus Wesenberg, der havde 9 søskende, og hun blev mor til første 6 piger og så 6 drenge.

I en klasseprotokol fra Viborg katedralskole fra A.S. Wesenbergs elevtid står, at han havde brændt sin sidemand på kinden med et stykke tavlesten, som han havde gjort varmt på kakkellovnen.

A.S. Wesenbergs korrespondance med professor Madvig.

På Det Kongelige Bibliotek findes 6 breve skrevet i 1837 og 1838 af adjunkt Wesenberg til den meget betydelige filolog og kildekritiker, professor i latin ved Københavns universitet og politiker Johan Nicolai Madvig (1804-1886).

De giver et indblik i Wesenbergs forhold til sin familie, økonomi, autoritet og kolleger, ligesom han giver en karakteristik af sig selv.

A.S.W. og hans hustru havde frygtet, at deres yngste dreng ikke ville blive 1 år, men nu er han 16 måneder og trives ret godt. Senere meddeler faren, at barnet har haft kramper, men de gik snart over.

Om sin kone beretter han, at havde hun ikke været så sparsommelig, ville de havde siddet med en stor gæld, som mange af hans kolleger

gør. Uden de ca. 200 rd., han tjener i de to stændertider, kunne han ikke klare udgifterne.

Han renoncerer på alle fornøjelser, der koster penge, og begrænser endog sine udgifter til bøger. De årlige lønninger ved latinskolerne var for rektorer 1.400 rd., for overlærer 1.000 rd. og for adjunkter 500 rd. W., der havde 3 børn, havde søgt og fået en gratifikation på 100 rd., mens den barnløse rektor tildeles 200 rd.. Der er imidlertid flere år imellem, at man begunstiges med en gratifikation, derfor vil-le Wesenberg foretrække et fast løntillæg.

W. hævder, at det, der bedst sætter en i stand til at skaffe sig autoritet, er retten til at dimittere, opflytte og foreslå til skolebeneficier.

Frederik Hasselbalch var rektor for Viborg katedralskole 1814-1841. En elev havde ved eksamen i 1837 fået 0 i latinsk stil og aldrig skrevet en sådan til haud illaudabilis. Alligevel havde rektor Hasselbalch i 1838 indstillet ham til eksamen artium mod det samlede lærer-kollegiums råd - og han dumpede.

Isvrigt mener A.S.W., at Hasselbalchs tåbelige svaghed mod disciple-ne og hans notoriske udygtighed og mangel på kundskaber har forårsaget skolens tilbagegang: I 1827 havde den mellem 60 og 70 elever, men i 1838 kun 24, hvoraf 6 eller 7 aldrig burde blive studenter. W. anta-ger, at 10 elever fra Jyllands vestkyst er søgt til Randers i stedet for til Viborg.

I Svend Åkjær's bog: Viborg købstads historie 2. bind. Einar Munks-gård 1940, står et bidrag af F. Paludan-Müller: Viborg katedralskoles historie, heri omtales Hasselbalch som en meget selskabelig mand med en poetisk åre. Han holdt byens smukkeste ekvipage.

Madvig havde meddelt Wesenberg, at han af og til led af nedtrykt-hed. I sit svar karakteriserer Wesenberg sig selv på følgende måde: "Mig er af naturen givet et temmeligt let sind. Undertiden føler jeg dog korte anfægtelser af den tanke: "Hvorledes opfylder du din bestem-melse? Hvortil disse minutløse studier?" Så trøster mig dog den tanke, at uden sådanne ville sandheden i mange tilfælde ej kunne findes, og at det ej er uden værd at finde selv små sandheder eller rettere sande småheder".

Alberts og Susannes børn.

25.9.1828 blev Albert Sadolin Wesenberg og Susanne Achton viet i Ålborg i Budolfi kirke. De fik 4 børn, der alle døbttes i Viborg domkirke:

Ernst Bugislaus fødtes 21.2.1832 og døbttes 10.4.1832.

Erica Marie fødtes 13.7.1834 og døbttes 14.8.1834.

Marcus Achton fødtes 22.9.1836 og døbttes 8.11.1836.

Albertine Mariette fødtes 25.8.1841 og døbttes 27.9.1841.

I Viborg Stiftstidende for den 20. januar 1859 står:

"Vor kjære, yngste Datter, Albertine Mariette, 17 1/2 år gammel, blev, under et ophold i Kjøbenhavn, den 15 Januar bortkaldt fra os til et bedre Liv ved en pludselig død efter 2 dages Upasselighed.

Viborg, den 19. Januar 1859.

S. Wesenberg, f. Achton,

A. S. Wesenberg".

Marcus Achton døde 5.2.1861 under afgangseksamen fra den polytekniske læreranstalt efter den skriftlige prøve.

Som præst på Færøerne blev Ernst Bugislaus Wesenberg smittet af tyfus på Bordsø og afgik ved døden 24.7.1871.

Albert Sadolin Wesenbergs gård i Viborg.

14.7.1829 afhændede biskop Astrups enke gården på søndre side af St. Mathias gade i Viborg med forsikringsnummeret 191 til adjunkt Wesenberg for 550 rd. (dens forsikringssum var 900 rd.). Skødet er dateret 14.7.1829, og det er tinglyst 2.9.1829.

1829 havde gården 12 fag ind- og 6 fag udhus.

Ejendommen bestod 1857 af et grundmuret, teglhængt forhus på 12 fag med en kælder på 3 fag og et sidehus.

I 1867 var forhuset på 15 fag med en 6 fags kælder. I løbet af de 10 år er der altså bygget 3 fag til.

Ud- eller sidehuset, der i 1829 var på 6 fag, havde i 1867 kun 5 fag.

Ejendommen havde plankeværk omkring haven og stakit mellem gårdsplads og have. Man holdt høns. I 1829 delte man brønd med 3 naboejendomme, men i 1874 havde man fået sin egen.

Gården havde i perioden fra 1829 og 1874 forsikringsnumrene 191, 197, 206 og 210.

19.6.1874 solgte professor Wesenberg ejendommen i St. Mathias gade i Viborg af proprietær N. P. Holmgård, tidligere købmand i Viborg. Købesummen på 7.000 rd. skulle køberen erlægge kontant ved skødets underskrift. Med i købet fulgte gårdsrum og have. I 1874 var matrikelnummeret 333.

A. S. Wesenbergs sidste 36 år.

Efter i 1840 at have taget magistergraden, blev han 1841 konstitueret til overlærer ved Viborg katedralskole og udnævntes 1842 til overlærer, især med latin og græsk som undervisningsfag. I 1854 fik han doktorgraden, og 1860 blev han titulær professor. Efter 5.3.1873 at have mistet sin hustru blev han 1874 efter ansøgning entlediget og udnævnt til ridder af Dannebrog. Han skænkede meget af sin bogsamling til Viborg latinskole og flyttede til København, hvor han kom til at bo sammen med sin svigerdatter, Laura Wesenberg, og sine 4 Børnebørn, Albertine, Sophie, Astrid og Marcus.

10.5.1876 afgik han ved døden. Han efterlod sig 56.723,44 kr. Dette beløb blev delt sådan, at datteren, Erica, fik den ene halvdel: 28.361,72 kr., mens hans børnebørn delte den anden.

Skoleforhold i ældre tid.

I 1700 tallet undervistes alle Viborg latinskoles klasser i samme lokale og samtidig. Lokalet fandtes i domhusets kælder. Da det ikke kunne opvarmes, foregik undervisningen i vintertiden på lærernes værelser.

Imellem 1805 og 1809 kom der en ny forordning om undervisningsforholdene på latinskolerne. Disse skulle fremtidig bestå af 4 toårige klasser, der hver havde sit rum. Mens halvdelen af eleverne undervistes, fordrev resten tiden med kortspil eller anden beskæftigelse, til det blev deres tur at lære noget.

Først mellem 1841 og 1844 blev klasserne eetårige.

Viborgs graver fik 12 rd. årlig for to gange daglig at ringe med domkirkens klokker for at kalde eleverne til undervisning. Man var i skole 6 eller 7 timer daglig.

Børnene lærte mundtlig dansk i 1. klasse og i 2. samt de følgende

klasser såvel mundtlig som skriftlig dansk.

Mundtlig latin havde man i 1. og 2. klasse, senere kom det skriftlige til. I 2. klasse begyndte man på græsk, i 3. på fransk og i 4. på hebraisk og tysk.

Albert Sadolin Wesenbergs eftermæle.

I "Fra Viborg Amt. Årbog 1960" skriver Carl E. Jørgensen en artikel, der hedder: "Viborg Katedralskoles historie". I den står bl.a.: "4. klassens disciple forstyrrer atter undervisningen i 1. klasse ved i rektors time at stå hele kvarterer og drive i gangen og at føre ofte meget levende discourser og at gøre anden støj. Wesenberg". Dette er et citat fra en klasseprotokol, hvori der også skildres, at drengene gik hjem under påskud af sygdom, men uden at de i virkeligheden fejler noget. De kunne også være impertinente og næsvise, dovne og uforskammede. Lærerne ønskede, at Hasselbalch ville afstraffe de skyldige, men det passede ikke til hans gemyt.

I "En gammel præst fortæller" af Fr. Benedikt Møllers optegnelser 1832-1864 skildres, hvorledes forfatteren og William Hoff i fællesskab holdt "Fædrelandet", og når de medbragte det på skolen, bad Wesenberg om at låne det, men fik kun lov, hvis han ville løse op af det for eleverne. På den måde blev der også mindre tid til at blive hørt. -

I 1863 udtalte A. S. Wesenberg til F. B. Møller: "Ja, Grundtvigianere, mormoner og slesvigholstenere er for mig et og det samme!"

I "Samlinger til jydsk Historie og Topografi" 3. række V. bind. København 1906-1908 meddeler rektor Heise i "Folkemødet i Viborg den 22. og 23. Marts 1848.": "Professoren talte aldrig i offentlige forsamlinger, men på gader og stræder samlede han folk om sig til livlige diskussion, og partiføller (nationalliberale) kunne altid hos ham få svar på konstitutionelle spørgsmål. Han var meget grebet af tidens politiske røre og redigerede 1860-1865 den udenlandske artikel i Viborg Stiftstidende, således at han i denne periode fik mindre tid til sin litterære virksomhed.

I "Viborgbogen 1940" har rektor Frits Paludan-Müller skrevet afsnittet: "Viborg Katedralskoles historie". Heri står: "Da rektor Olsen indsattes i sit embede i 1844, udtalte han blandt andet: "Ja, det første, hvorfor en taknemmelig tanke rørte sig i mit indre, var det,

at jeg her fandt mænd, som jeg kunne elske og agte både fra åndens og hjertets, fra kundskabens og viljens side". Dette var ingen talemåde. Skolen havde også i Hasselbalchs tid gode lærere, der nød agtelse i byen. Skoleprogrammernes mange oversættelser og lærde afhandlinger af mænd som N. W. Dorph, Erslev og frem for alt den grundige filolog Wesenberg, vidner højt om kollegiets videnskabelige ånd. Rektor Olsen var en god mand og hjalp trods økonomiske vanskeligheder selv flere gange trængende disciple ved at tage dem i sit hus. Af hans medarbejdere skal nævnes overlærer Wesenberg, hvis lærdom endog Madvig havde respekt for, en fin og venlig mand.

En af professor Wesenbergs elever, Daniel Bruun, anfører i "Slægts- og Barndomsminde fra Viborgeggen" Gyldendal 1925. Han var en smuk, gammel mand med udtrykfulde, kloge øjne, buskede øjenbryn, bølgende hårvækt og krum næse. - Han plejede over for eleverne at udbrude: "Heu me miserum!" ("Oh, jeg ulykkelig!"), og Bruun mener, at han, der var en af den tids dygtigste filologiske kritikere, havde fortjent en bedre skæbne end at skulle undervise pige i begyndelsesgrundene i græsk.

Når Wesenberg revsede et barn på grund af uopmærksomhed eller dovenskab, stak han dets hoved ind imellem sine ben og klædede, dog ikke særlig hårdt, løs på det med stokken, som den formastelige selv skulle hente til ham. Samtidig udbrød han: "Det skal du have, fordi du er en øgleunge!" Forfatteren mindedes disse udtalelser 30 år efter, da han på Island red over en Jøkelelv med navnet Fulilækur = den økle, ilde-lugtende elv.

Daniel Bruuns morfar, Severin Andreas Morell Buchwaldt, blev født i Viborg 1799. Han blev købmand og borgerrepræsentant i sin fødeby og var 1846 og 1848 stænderdeputeret for Jyllands 4. købstadsreds samt kongevalgt medlem af den grundlovgivende rigsdag, men gik ud af politik 1854.

Imidlertid fortsatte han med at samtale med ligesindede. Daglig, når Wesenberg kom fra skole, gik han op på Storetorv til Buchwaldt, og der diskuteredes så i røg og damp på kraft.

I "Viborg Katedralskoles Historie" af P. Paludan-Müller erfarer man, at skolen een gang om året holdt udflugt enten til Rindsholm eller til Bækkelund. I spidsen for flokken gik 2 elever, der spillede på klari-

net og tromme, og lærerne røg på deres piber. Ude i det fri nød man den medbragte mad, og efter solnedgang vandrede man hjem arm i arm.

*****

KILDER

C. F. Bricka: Dansk biografisk Leksikon. XVIII Bind. København 1904. Siderne 418 + 419.

Poul Engelstoft og Svend Dahl: Dansk biografisk Leksikon. 25. Bind. København 1943. Side 360.

37,-225 folio.

Oehlenschläger, A: Mindedigt over Kong Frederik VI. Findes på Det Kongelige Bibliotek.

Kirkebog fra Mariager.

B. Wesenberg: Slegten Wesenberg. Kristiania 1909.

Reviderede regnskaber. Købstandsregnskaber. Viborg købstads regnskaber 1803-1806. Afgang- og tilgangeliste for februar, marts, april, maj og juni 1804.

S. V. Wiberg: En almindelig Dansk Præstehistorie. København 1960.

J. Th. Sadolin: Slægten Sadolin gennem 300 Aar. København 1924.

Svend Aakjær: Viborg Købstads Historie. 2. Bind.

Einar Munksgård 1940. Heri står:

Frits Paludan-Müller: Viborg Katedralskoles Historie.

6 breve, som adjunkt Wesenberg i 1837 og 1838 har skrevet til professor Madvig. Findes på Det Kongelige Bibliotek.

Bruno Achton: Slægten Achton. Horsens. Bulfs 1979.

Kirkebog for Viborg domsogn.

Viborg Stiftstidende. 20.1.1859.

Skøde- og panteprotokol for Viborg købstad nr. 15: 1828-1834. (B 45-sp 15) folio 123.

Skøde- og panteprotokol for Viborg købstad nr. 24: 1873-1876 (B 45-sp 24) folio 206 b.

Brandtaksationsprotokol for Viborg 1857-1867 (5. kvarter. St. Mathias gade, søndre side. Forsikringsnummer 206).

Brandtaksationsprotokol for Viborg 1867-1874 (5. kvarter. St. Mathias gade, søndre side. Forsikringsnummer 210).

Nekrolog over Albert Sadolin Wesenberg findes i Viborg stiftstidende 13.5.1876.

Viborg lærde skole 1871-1875.

Københavns amts søndre birk: Skiftedokumenter. År 1876/77 nr 90. Begyndelsesdato 17.5.1876.

Viborg amts årbog 1960. Viborg 1960.

Carls E. Jørgensen: Viborg katedralskoles historie. Siderne 94 + 95.

Frederik Benedikt Møllers Optegnelser 1832-1864: En gammel Præst fortæller. Red. Hans Degen. Haase 1953. Siderne 31 + 131.

Samlinger til jysk Historie og Typografi. 3. Række. V Bind. København 1906-1908. Heri står:

Rektor Heise: Folkemødet i Viborg den 22. og 23. Marts 1848. Side 409.

Daniel Bruun: Slægts- og Barndoms minder fra Viborgeggen. Gyldendal 1925. Siderne 129, 153 + 154.

Indsendt af: Johanne Bichel
Birkebakken 9
2840 Holte

*Albert Sadolin
Wesenberg,
adjunkt,
senere overlærer ved
skolen 1829-74*

(efter fotografi i
Viborg byhistoriske
Arkiv)

G E N E A L O G I C A

- Thyregod, C.A.:** Mosgroede minder: Skildringer efter tingbøger og dagbøger: Første samling: Salmand Djøvel. Ikast Bøger og Papir. Kr. 50 (skønlitteratur).
- Wirtz Sørensen, Jørgen:** Rejsen til Amerikas Zion: Den danske mormonudvandring før århundredeskiftet. Fenre. Kr. 85 (28.91).
- Balle, Torsten:** Tingbogsekstrakter fra Thy: Hillerslev og Hundborg herreder 1666-1688 og Thisted købstad 1670-1711. Dansk historisk håndbogsforlag (34.71).
- Møller Frederiksen, G.:** Tingbogsekstrakter fra Thy: Thisted tingbog 1638. Knakken. Kr. 40 (34.71).
- Pedersen, Kenno:** Da Birgitte Skaaning og syv andre kvindfolk forheksede Helsingsø. Nordisk Forlag for Videnskab og Teknik. Kr. 42 (34.796).
- Ingenisørkorpset:** 1684-6. november-1984. Det Kgl. Garnisons bibliotek. Kr. gratis (35.52).
- Hosoy, Karen Stougaard:** Det københavnske Asylselskabs første år. 1835-1985. Nansensgade antikvariat. Kr. 115 (37.24).
- Larsen, A.E.:** Prins Carls skole i Jægerspris. Historisk forening i Jægerspris. Kr. 55 (37.96).
- Thilo, Lone:** Folk på Svanholm: Herregårdsliv fra tiden før den store afvandring fra landbruget - som det huskes af nulevende. Svanholm Gods. Kr. 58 (39.43).
- Hansen Larsen, Chr.:** Skagenfiskere & Skagensbørn. - Skagen Lokalhistoriske Forening. Kr. 60 (39.45).
- Søens folk:** Beretninger fra århundredeskiftet. Nationalmuseet. Bind 1: Skibdreng og letmatros. Bind 2: Sejlskibsmatros og tømmemand. Kr. 438 (39.45).
- Lindvad, Steffen:** Så gik 200 år: En beretning om Kronprinsensgade 1785-1985: Ejere og beboere. Rosenkilde & Bagers antikariat. Kr. 185 (46.37).
- Vasstrøm, Annette:** Holmens by: Nyboder og dets beboere især i nyere tid. Orlogsmuseet. Kr. 189 (46.37).
- Fang, Lotte:** Roskildes ældre gader og stræder: Med kortbilag fra 1677,1791,1832,1859,1870,1896,1922 og 1929 samt 52 ældre foto. Siglev (46.4).
- Frederiksværkegnen omkring århundredeskiftet.** Frederiksværkegnens museum. Kr. 40 (46.4).
- Gammelgaard, Arne:** Grever og godtfolk. Fra Hammel-kanten 1815-1875. - ARKA Kr. 98 (46.4).
- Køge bys historie:** 1288-1988. Køge Kommune, Bind 1: 1288-1850. Kr. 498 (46.4).
- Løwendahl, Annegrethe:** Brandbjerg: Fra herregård til højskole: 444 års historie. Brandbjerg højskole Kr. 60 (46.4).

- Odense bys historie: Moderne tider, Odense 1868-1914. Odense Universitetsforlag Kr. 240 (46.4).
- Rasmussen, Anna: Hylke sogn i det nittende århundrede. Hylke sognehistoriske arkiv Kr. 150 (46.4).
- Stendal Pedersen, Finn: Fynsk landbrugs vilkår 1682: Statistiske studier i produktionsmuligheder og ejendomsstruktur på grundlag af forarbejderne til Chr. V's matrikel. Odense Universitetsforlag Kr. 270 (63.012).
- Tingholm Kristensen, Klaus: Når hver fik sin lod: Studier i udskiftning og konjunkturforløb i et midtjysk herred. Landbohistorisk Selskab Kr. 80 (63.012).
- Boel, Jens: Husmænd og landarbejdere i Danmark ca. 1848-1875: Med Holbæk og Vejle amter som eksempler. Landbohistorisk Selskab Kr. 80 (63.06).
- Hemmingsen, Lars N.: Provinsmatadorer fra 1700-årene: Reder-, købmands- og fabrikantfamilien Otte i Ekernfærde i økonomi og politik 1700-1770. Roskilde og Bagger. Kr. 160 (65.08).
- Martensen-Larsen, Florian: Hav, fjord og handel: En studie i handelsveje i Nordjylland i tiden indtil 1850. Poul Kristensen Kr. 95 (65.0964).
- Christensen, Niels: De fynske kormøllere og deres møllere ca. 1660-1800. Landbohistorisk selskab Kr. 80 (66.81).
- Rasmussen, Edit: Mester og svend: Studier over københavnske tømrer- og mureravendes løbproblemer og sociale forhold 1756-1800. Universitetsforlaget i Aarhus Kr. 235,45 (69.31).
- Gårde og huse i Gl. Hasseris. Gl. Hasseris Landsbyforening. Kr. 160 (71.64).
- Stendal Pedersen, Finn: Fjeldstedgården: Fjeldstedgården i den fynske Landsby under driftsfællesskab og efter udskiftning 1680-1900. Odense Universitetsforlag Kr. 90 (71.64).
- Wichmann Matthiessen, Christian: Danske byers vækst. Det Kgl. Danske Geografiske Selskab. kr. 245 (71.956).
- Uldum, J.: Hellebæk og litteraturen. Hellebæk-Aalgaard Egnshistoriske forening Kr. 50 (81.69).
- Sydalevigs Stednavne. Bind 4 hæfte 2: Vis Herred, 2. Akademisk forlag. Kr. 75 (89.684).
- Dansk præste- og sognehistorie: X Haderslev stift. Hæfte 10: Kolding Provsti. Kr. 75 (99.327) Bind 10 af Poul Nedergaard: Personalhist., sognehist. og stat(...) præste- og sognehistorie.
- Lorck, Steffen: Der skal held til at sejle til søs: En skitse af 2 personligheder fra slægterne Hvidt og Lorck, som har præget Danmarkshistorien (om Lauritz Nicolai Hvidt og Victor Lorenz Lorck) Poul Kristensen Kr. 148 (99.4).
- Rosenkreuz, Herman Herbert: Lidt om Rosenkruzere samt biografi om Johan Valentin Andreae. Eget forlag. Kr. 65 (99.4).

Anders Sunesen: Stormand, teolog, administrator, digter: Femten studier. Københavns Universitets Center for Europæiske Middelalderstudier. Kr. 170 (99.4).

*****

Sakset fra "Slækt och hävd".

FORSKARKATALOG FOR VÄSTERGÖTLAND ges ut våren 1986. Den redovisar ca. 500 forskare, namn- och ortsm.fl. register, församlingar, socknar m.m. Den kostar sv. kr. 30 (incl porto) och kan beställas från Västgöta Genealogiska Förening, Box 27, 516 00 Dalsjöfos, Sverige.

Ang. Mikrokort över svenske slægtshistoriske materialer. Disse kan, som nævnes i nedenstående, enten lånes på biblioteker (kan bestilles til eget lokale bibliotek her i landet) eller købes.

"Færdigkonverterede är nu kyrkoarkivalierna för Kronobergs, Gotlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, SCB's kyrkboks- och folkräkningsmaterial för perioden 1860-1897 samt en mycket stor mängd material från Krigsarkivet. Katalog findas.

Erfarenheterne av utlåning til enskilda efter beställning genom bibliotek, som träffat avtal med SVAR, har varit positiva. Låntagerna har snabbt och lätt lärt sig rutinerna och varit nöjda, framför allt med de korta väntetiderna.

Några prisuppgifter:

Mikrokort, pr. stk	sv. kr. 7,-
Uthyring av kort, pr arkivalisk volym (sv.kr. 2,- pr. kort)	minst sv. kr. 10,-
Kataloger	fra sv. kr. 25 til sv. kr. 75,- Moms tilkommer!
Forskarplats ved læsapp. pr. dag	sv. kr. 50,-

Man kan ta emot enskilda forskare, men antalet forskarplatser är ännu begränsat. Man hoppas att läget skall förbättras under kommande halvår. Förhandskontakt rekommanderas till:

SVAR, Box 160, 800 40 Ramsele telf. 0623-109 90".

*****

MARIBOS BOGERVÆBNING OG KØBMAND JØRGEN DAVID ENGBERG

Idag har vi smukke og velholdte kirkegårde, men før 1805 henlå de som mark og eng, hvor præstens får og geder græssede. Det var jo kun de allerfattigste, der blev begravet uden for kirken, så marken blev udnyttet til lidt af hvert, bl. a. til våbenøvelser for borgervæbningen.

Min tip² oldefar købmand Jørgen David Engberg i Mariibo var i 1801 kaptajn ved borgervæbningen og indsendte en klage til myndighederne over degn og klokker Ussing ved Domkirken, fordi denne forbød øvelserne på kirkegården. Danske Kancelli svarede dog snart tilbage "at kordegn og klokker Ussing bør ubehindret - mod den tilbudne godtgørelse af 1/2 løse hør - overlade kirkegården til borgerskabets våbenøvelser".

1802 blev væbningen omorganiseret og delt i en 1. og 2. afdeling, hvor 1. bestod af de, der havde løst borgerskab og 2. af daglejere og andre indbyggere. 1. afdeling havde en fane og 60 geværer, men 2. havde ikke nogen af delene. Dette gav anledning til et "mytteri" den 9. august 1805. Begge korps var til parade og øvelse på en øvelsesplads ved Nørrehave. Under udmarchen gik

1. afd. i spidsen med fane og geværer og fremviste sine øvelser først, hvorefter gevær og fane låntes ud til 2. afd. Da nu hjemmarchen skulle finde sted, gaves ordre til at 2. afd. skulle gå i spidsen (med fane og gevær) til afmønstring på torvet, men det gik l.s øre for nær. De forlangte at få fanen og geværer tilbage, forsøgte sig også med magt og skubbete en officer væk, som prøvede at lægge sig imellem. Derefter nægtede de at marchere. Under skrig og råben, og i spredte flokke drev 1. afd. ind til byen, hvor 2. afd. imens afmønstrede på torvet. Så gik 1. over til håndgribeligheder, og da en officer slog dem med en flad kling, tog de søblen fra ham og bøjede den sammen.

En række forhør ved den borgerlige krigsret blev resultatet, og en del blev tiltalt. 1. afdelings øverste officer udtalte, at der aldrig havde været grund til klager over mandskabet, som altid havde vist megen flid og iver, så de fortjente den bedste ros. De anklagede slap med bøder fra 50 til 5 rigsdaler, en meget mild straf for mytteri.

Jørgen David Engberg, købmand og gæstgiver i Maribo, var født 2.11.1773 i Nykøbing F., døde 14.1.1841 Maribo. Han var søn af bagermester Jesper Engberg (db. 22.11.1743 Stubbekøbing, død 2.2.1828 Nyk. F) og Ane Kirstine Gjedde (hj. db. 10.3.1737 Gadstrup, død 7.2.1813 Nyk. F).

Han var gift 3 gange, første gang 19.10.1796 med Anne Marie Werløse (db. 22.5.1759, død 26.6.1798), enke efter købmand Jochum Blich. En søn Jochum Blich Engberg fødtes 17.5.1798, døde vist nok i Nysted (ikke fundet).

Andet ægteskab indgået 22.8.1798 med Marie Elisabeth Wandel (db. 20.11.1772 Sakskøbing, bg. 7.9.1802). En datter, Caroline Anne Cathrine, fødtes 27.5.1801, og giftede sig 20.2.1835 med forpagter Peder Jesse, Knuthenborg, senere Wintersborg. Hun døde 21.9.1868, havde 3 sønner.

Endnu en datter af andet ægteskab, Marie Nicoline Elisabeth fødtes 27.8.1802, og giftede sig 16.11.1833 med gårdmand Jacob Christian Olsen, Nagelsti Skovgård. Hun døde 10.3.1850, havde 2 sønner og 3 døtre.

Tredje ægteskab indgik Jørgen David Engberg 11.3.1803 med Karen Margrethe Mackeprang (født 12.9.1777), død 20.11.1837). Ingen børn.

Engbergs købmandsgård bestod af handelsbod, brændevinsbrænderi, bryggeri og maltekølle. Ifølge "Kjøbenhavns Skilderie" skete der et indbrud i maj 1824, hvor der blev stjålet både penge, lærred og sirts. Bygningerne blev en del beskadiget ved en brand 1832, men i de følgende år blev alle stråtage i byen udskiftet med tegl.

Senere ejere delte gården i flere parceller, men købmandsbodden stod helt til 1965, da måtte den vige for "Lollands-Centret" på Østergade i Maribo. Stiftsmuseet har dog fotoregistreret gården før nedrivningen og overtog en del inventar.

Birte Møllerup Hejnfelt
Industrivej 6, 4050 Skibby

Kilder:

Maribo Rådstueprotokol, aug. 1805 samt diverse kirkebøger.

Lars Lindeberg's "De så det øke"

I N D H O L D

Undervisningstilbud.....	s.3
SSF generalforsamlings-referat.....	s.4
Førårsudflugten 1986.....	s.7
Blaabæk Mølle.....	s.9
Bog anmeldelse.....	s.12
Johanne Bichel: Albert Sadolin Wesenberg.....	s.13
Genealogica.....	s.23
Birte Møllerup Højnfelt: Maribos borgervæbning.....	s.26

Indhæftet i midten: Foredragsliste for efteråret 1986

Forsidebilledet er taget fra: Danske Købstæder for to hundrede år siden og i dag. Ved Mogens Lebach. Udgivet af Købstædernes Almindelige Brandforsikring.